

var.

D. T. O. M. A.
DISPUTATIO LOGICA

De
EIUSDEM
NATURA ET
CONSTITUTIONE

Quam
Ex alto adspirante gratiâ divinâ, consensu amplissimâ
& venerandæ facultatis Philosophicæ in Regia
CHRISTINEA Universitate,

PRÆSIDE

Reverendo & Præclarissimo Viro,

DN. M. NICOLAO NYCOPENSE
ibidem Log. & Poës. Professore publico excellentissimo,
Mecænate, Præceptore & Promotore qvovis ho-
noris Zelo colendissimo.

Candidæ Philosphantium censuræ exercitij cau-
sa placide submittit

GEORGI'S NICOLAI ELINGIUS
Sudermannus Stipend. Reg.

In Auditorio Majori, ad diem 26. Februarij horis
antemeridianis consuetis A. ab Epochâ Christi 1648.

A B O E,

Excudebat Petrus Wald Acad. Typogr. Anno 1648.

Drimer. ex Log. f. Pastor. May. Rothof.

А. М. О. Т. Я.
ДИАГНОСТИКА
ПРИЧЕРНОГО
БОЛЕЗНИ
СОСУДОВ

M. OGA A

Præludium.

Logicæ utilitatem non minus quam necessitatem, quotidiana experientia rerum illa magistra infallibilis, satis superq; demonstrat. Quomodo enim is divina dogmata artificiis seccare potest, qui logicæ ignarus est? Quomodo a falsis hæreticorum strophis & Sophistarum captiosis argumentationibus se extricabit, qui illam extremis viri degustaverit labris? Hæc enim sola est, trinitatem ostendens, quo ad penetralia Theologie & reliquarum facultatum plenis passibus grassamur. Unde haud immerito à viris non levi literaturi inicitis, Ars artium, & Scientia scientiarum nuncupata est. Illa namq; sola rationis discursum in reliquis dirigit ac informat, verum à falso, rationem solidam à Sophistica distinguit, quod qui facere nescit, pro sapiente & erudito, omnis solida eruditionis infessissimus osor, inimicus & hostis existit, quo enim plures opiniones perlustraverit, eò incertior evadit, immo eò longius à veritate deviabit. Hinc non sine ratione Clemens Alexandrinus Dialecticam cum Lydio lapide comparat, subindeq; humanarum artium Regiam ac Dominam ac Theologiae vallum appellat. De bujus igitur nobilissimæ artis constitutione paucis disserere placet, affulgente divinâ benedictione. Sit igitur.

Thesis

THEISIS I.

Naturam ac genuinam rationem Logice investiga-
turi certis cancellis nos includemus, ne in devia à
proposito nostro certa methodo destituti abripiamur.
Primo itaq; Logice definitionem enucleabimus; Deinde subje-
ctum, quod ipsis pro materia substernitur, considerabimus: Po-
stremo ad Logica Divisionem accessum faciemus.

II.

Definitio juxta placita philosophorum cum in du-
plici sit differentia scilicet Nominalis & realis; Prius definitio-
men Logica Nominalem investigabimus, realem postea con-
templaturi.

III.

In Nominali definitione tria apprimé sunt nota-
da 1. Etymologia seu nominis notatio. 2. Homonymia seu varia ac-
ceptio. 3. Synonymia.

IV.

Etymologiam seu derivationem Logice quod
concernit, notandum venit nomen Logice origine qui-
dem Græcum esse, sed usu latinum factum, partim ob
vocabulū latinarum egestatem & penuriam, partim ob in-
signem commoditatem & convenientiam, ut naturā
nobilissimā hujus disciplinæ eo rotundiū ac significā-
tiū exoptimeret. Deducitur enim h̄c vox ἔπος τοῦ
λόγου τοῦ ἐργαστηρίου ratiocinari significat. Hoc vero ἔπος τοῦ
λόγου.

V.

Observandum venit λόγον esse duplēm, videlicet
Internum quem Plutarchus & Damascenus λόγον ἐδι-
δούν, id est, sermonem intus conceptum; Et Externum,
quem λόγον προφορικόν, hoc est, sermonem foras pro-
latum nancupant.

VI.

λόγος ἐνθάδερος seu internus nihil aliud est quam ratio,

mentis cogitatio seu operatio, quâ rei objectas, earumq; nominis
intus concipit & format. οὐκονός seu externas est
fermoris interni, cognitionumq; mentis interpre-

VII.

Hic apprimē notandum Logicam πρώτως & prīmū
riō derivari à λόγῳ interno, & ex eis vero & secūdariō
à λόγῳ externo, utpote qui alio respectu ad Logicam
non pertinet, nisi in quantum internorum actuum in-
tellectus interpretes signum & nūcias est, & p̄ eum animi
cogitata foras quasi feruntur, atq; cum alijs communi-
cantur.

VIII.

Ad Homonymiam quod spectat tenendum vocabu-
lum Logicæ accipi bifariam. 1. Generaliter & hanc, pro
complexu omnium disciplinarum instrumentalium,
quæ circa rationem & orationem occupantur: h. e. pro
Grammatica, Rhetorica & Logica specialiter dicta.
Quò sensu intelligenda est antiqua illa Stoicorum divi-
sio Philosophia in Physicam, Ethicam & Logicam. 2.
Specialiter & p̄ se, pro sola arte rationis, quæ significatio
hic attendit.

IX.

Logica specialiter accepta est rursus duplex; Na-
turalis seu, connata, & Artificialis seu Acquisita. Illa est na-
turalis quādam aptitudo differendi omnibus homini-
bus à natura inplantata, cuius beneficio aggresses & in-
culti etiam naturæ dū de rebus rationi humanae sub-
jectis quodammodo differere possunt. Hinc Aristot.
lib. I. Elenc. cap. II. dixit omnes idiotas quodammodo u-
ti Logica. Hac certis p̄ceptis & regulis innititur,
ijsdemq; mentis operationes in cognitione veritatis di-
git.

X.

Logica Artificialis vicissim dupliciter capitul. 1.
Systematicè pro doctrina bene differendi certis p̄ce-

ptis comprehensia... 2. Habitualiter pro habitu bene differendi naturā, arte, crebrāq; exercitatione acquisito. Priori sensu à Rameis, posteriori à Peripateticis accipitur.

XI.

Solent etiam Logici distingvere inter Logicam docentem & utentem. Illa certa præcepta & regulas tradit, docetq; modum instrumenta Logica fabricandi, alias *Theoretica* appellatur. Hec præceptis utitur, eademq; ad praxin transfert rebus applicando ideoq; *Practica* audit, e.g. Quando præcepta definitionis, distributionis, axiomatis & syllogismi seorsim explicantur, prout videlicet abstrahunt ab omni re definibili, divisibili &c. Logica docens est. Cum verò præcepta applicantur rebus, ut quando Physicus definit horum invenientia, distribuit corpus naturale; Axioma construit: Physica est scientia corporis naturalis, quatenus naturale, utens est.

XII.

Asteriscò tamen notetur Logicam *Theoreticam* & *practicam* non differre, sed tantum ratione. Nam *theoretica* dicitur quatenus in se & ratione præceptorum ex quibus constat, consideratur. *Practica* verò eadem appellatur ratione usus, & quatenus rebus applicatur.

XIII.

Synonymia: quod at inet, notandæ veniunt & equipollentes Logicæ appellations illustriores, dicitur enim alijs nominib^o. 1. *Dialectica* quatenus rō diaλέγεσθαι (à quo themate vox Dialecticæ deducitur) omnem intellectus actum importat, & non solum disceptare seu colloqui cum alio de re probabili, sed etiam generaliter ignotum ex aliquo notiori quocunq; modo deducere significat. 2. ὁ γαρ οὗτος ὁ γάρ των, instrumentum iinstrumentorum, partim ob dignitatem & eminentiam, quam præ reliquis discipli-

plinis instrumentalibus obtinet: partim ob usus com-
munitatem, qui se ad omnes reliquas disciplinas exten-
dit. 3. τέρτιος ἐστιν οὗτος modus sciendi vel cognoscendi, quia
modum scientiae parandæ tradit. 4. Χειρ τοῦ φιλοσόφου
Manus philosophiae, quia primitus ob philosophiam nata
est. Hujus enim ope & adminiculo suffulti quasi ma-
nu ad sapientiam lumine naturae acquisibilem ducimur
5. τέταρτη δέ γνωστική ars rationis, quia rationem perficit illiusq;
actus dirigit. 6. Ars artium & scientiarum, & quæ
sunt id genus appellations.

XIV.

Hæc de definitione Nominali, succedit Realis: Lo-
gica est ars benè differendi. In quâ duo occurruunt evi-
tanda Genus scilicet & Differentia.

XV.

Generis vicem hic sustinet vocabulum artis; In la-
tiori quidem significatione, prout definitur comprehensio
præceptorum homogeneorum, catholicorum, usu & exercitatio-
ne cognitorum ad finem in vita utilem spectantium, quando
Logica systematica consideratur: In strictiori verò pro-
ut Ars habitus cum rectâ ratione effectivus, definitur, Logica
habitualiter spectata, haud inconvenienter etiam artis
nomine venit. Cum secundum cognitionem Logi-
cam rectissime dicatur logicus intus secum efficere o-
pera quædam Logica, ut definitiones, distributiones,
syllogismos, &c.

XVI.

Differentia specifica innuitur verbis, Benè differen-
di; quibus exprimitur partim Logicæ forma, partim finis.

XVII.

Formam Logicæ constituit tó benè differere, qua-
tenus in eo totum suum esse Logica formaliter habet,
per illud est id quod est, & à reliquis artibus ac rebus o-
mni-

nibus discriminatur.. Quemadmodum enim Grammaticæ naturam & essentiam formaliter constituit & bene loq: Rheticæ & bene dicere; Arithmeticæ & bene numerare; Ita etiam Logicæ & bene differere, seu ratio-
ne uti. Hæc forma ut eō dilucidior fiat, singulæ eam voces con-
stituentes paulo altius examinabimus.

XVIII.

Particulam bene in hæc definitione expressam existimant nonnulli esse superfluam, quod vocabulo artis videatur inclusa Nam si Logica ars est utiq; ex se bene differit. Verum distingvendam nobis erit inter *euπορείαν seu bonitatem Generalem & specialem*. Illa artis vocabulo est inclusa & omnibus artibus ex aequo competit, atq; sic bene idem est quod artificiose modū agendi naturalem & vulgarem ab artificiali & accurato saltē in genere distingvens. Hæc sicut unicuiq; arti propria & singularis est, ita quoq; pro disciplinarum varietate varia quoq; existit. Nam bene in definitione Grammaticæ denotat pure & congruenter; in definitione Rheticæ ornata & copiose; in definitione Logicæ, acuta, vere, expedite & sapienter.

XIX.

Divortium itaq; facimus ab ijs, qui autumant particulam bene in definitione allata supervacaneam ac redundantem esse: Cum hæc distingvat partim Logican acquisitam à connata, cuius beneficio omnes quidem homines naturā differere possunt, sed non bene. h.e. acutè sapienter & expeditè: sed ob mentis humanæ imbecillitatem & depravationem qvodammodo difficulter; partim Logican veram à Sophistica, cuius ministerio sophistæ interdum sat spinosè & subtiliter disceptant, sed non bene h.e. verè, sed male & perverse, ut simpliciores suis so-
phis.

phantasmatis in periculosisissimas absurditatum Syrtes
præcipitent.

XX.

Circa vocem differendi illud teneendum venit, qd
duplicem obtineat derivationem: vel enim deducitur
á verbo dissero, differui, dissertum, quod apud authores
nihil aliud significat, quam ratiocinari, juxta quam vo-
cis Etymologiam in definitione Logicæ nullus est tropus.
Busch, vel descendit à verbo dissero, dissevi, dissat-
tum, quod dissimino significat, & sic duplex tropus in
hac definitionis voce delitescit: Metaphora ducta ab
olitoribus & agricolis sicut enim illi diversa semina di-
stinctis terræ partibus committeptes, propriè disseminant;
Ita Logici argumenta in axiomate, syllogismo
& Methodo disponentes, translate disseminare dicun-
tur. Et Synechdoche membra pro integro, cum id quod
judicio potissimum competit, tribuitur toti Logicæ.
Tropi hi quoniam definitionem illustrant, non improbandi abso-
lute, propria tamen vocis Etymologia magis attendenda.

XXI.

Quibus ita prælibatis, vocem differendi haud incon-
venienter interpretamur per τὸ δογματικὸν ratiocinari,
vel per τὸ λόγον χρῆσαι ratione uti. Quæ voces ut eō
planiores evadant, apprimè notandum venit, quod τὸ
bené differere, ratiocinari seu ratione uti sit idem quod. 1.
Argumenta ad quamvis materiam propositam promptè inveni-
re. 2. Invenirea juxta regulas axiomaticas & Sillogisticas legitimè
disponere. 3. Exactas rerum definitiones & divisiones extruere.
4. In disputationibus & colloquijs expeditè rationes in utramq;
partem adferre, subito errorem deprehendere, deprehensum
redarguere. 5. Ex singularibus universalia colligere & vice
versa: 6. Ex principijs naturâ notis, obscura & ignota de-
fle sapientia regere. B.

ducere. 7. Aliorum scripta in sua principia retexere 8. De cuiusvis tractatus ordine vel confusione judicare. Hæc & similia vocabulis benè differendi exprimuntur, adeò ut nihil sit sub usu rationis, quod istis non comprehendatur.

XXII.

Finis ijsdem verbis cum forma indigitatur: Nam benè differere diverso respectu & formam & finem significat; formam quidem quatenus Logice essentiam formaliter & intrinsecè constituit; finem verò quatenus ad benè differendum, tanquam ad scopum, finem & summum aliquid bonum, omnia quæ in Logica tractantur, referuntur.

XXIII.

Observandum tamen est Logice finem esse duplicem; Internum & externum; Ille est quem in ipsa Logica adipiscimur, quiq; immediatè ex istius cognitione resultat, talis finis Logice est benè differere; Hic qui ex fine interno pullulat, & est quasi positus extra disciplinam, & non semper in potestate artificis, sic tamen ut mediante fine interno disciplina sece ad externum referat; talis finis Logice est veritatis investigatio seu cognitio, prout dubia p certos differendi modos instrumentaliter obtinetur.

XXIV.

Finem igitur internum & externum conjunctim recessimè dicit clarissim⁹ Scheibler⁹ esse benè differendo veritatem cognoscere. Intelligitur autem hic veritas non Transcendentialis quæ est conformitas rei cum intellectu potissimum divino. Nec Ethica quæ est congruentia cordis & oris, quando id quod corde sentimus, verbis factis & gestibus exprimimus, alias veracitas dicitur & opponitur mendacio: Sed Logica seu cognitionis quæ est

con-

congruentia intellectus cum re. Alias appellatur veritas instrumentalis, eó quod Logica sit commune instrumentum investigandæ veritatis. Item veritas directiva, quia omnia quæ in Logicis proponuntur, ad unicum illum finem, nimirum veritatis investigationem diriguntur. Hæc enus de primo disputationis membro egimus; sequitur secundum subjectum Logicæ complectens.

XXV.

Subjectum Logicæ multiplex est; Aliud Inhabitans ut anima hominis. In hac enim virtutes, vitia & artes cum suam habent existentiam, eidem inhærent necessè est. Aliud perfectionis, ut intellectus, q[uod] à Logica perficitur, & ad rerum cognitionem assèquendam facilitatur. Aliud Denominationis ut totus homo, qui à Logica informatus appellatur Logicus. Sed de hisce hic loci non primariò agitur, verum inquirendum subjectum Logicæ Occupans, quod alias objectum seu materia circa quam audit, estq[ue] duplex operationis & considerationis.

XXVI.

Subjectum Logicæ operationis, alias subjectum externum, artificis & artis utentis, item *χρήσις* seu usus appellatum, est id circa quod Logica in usu posita occupatur & exercetur. Hoc ut rectius percipiatur, nesciendum non erit quod in quolibet disciplinarum objecto duæ reperiantur partes, quarum una dicitur materialis seu res considerata, & multis potest esse disciplinis communis. Altera formalis seu modus considerandi, uni tantum disciplinæ competens, eamq[ue] à cæteris omnibus disciplinis discernens atq[ue] distingvens; utramq[ue] partem diligenter perpendemus.

XVII.

Materiale subjecti logici seu res considerata est o-

time ens & non ens². Per *ens* intelligimus omne quod revera existit, aut aliquid est in rerum natura citra mentis nostræ operationem, h. e. omne ens verum & reale. Per *non ens* vero subindicatur, id quod extra intellectum per se, & in se spectatum nihil quidem est, in quantu n tamen intellectui obijicitur & sub ratione entis concipiatur, esse singitur & cogitatione nostrâ existit, unde à nonnullis *ens rationis* nuncupatur.

XXVIII.

Formale subiecti logici seu modus considerandi sequentibus verbis repræsentatur : *Quatenus* notiones secunda veritati investigandæ inservientes illi imponi possunt. Nam logica non considerat entia realiter, et rādem naturas explicando, principia, affectiones & proprietates inquirendo; sed *notionaliter*, formas aliquas artificiosas illis imprimendo, seu notiones secundas iisdem applicando, ejusmodi sunt, *cause*, *effectum*, *subjectum*, *adjunctum*, *Genus*, *Species*, *antecedens*, *consequens*, *m̄ior*, *minor*, *medius terminus* &c. XXIX.

Subiectum considerationis Logicæ, quod alias *subjectum Internum*, *cognitionis*, item *possessionis* appellatur, est id quod interno quasi artis Logicæ complexu continetur, ejusq; præceptis docetur & explicatur, ut sunt notiones secundæ Logicæ, circa quas universa logica versatur, eas definiendo, distribuendo, Axiomaticè disponendo, Syllogistico discursu illigando.

XXX.

Notionum secundarum permagna & pené admiranda cum sit utilitas, paucis doctrinam notionum perstringemus³. Definitur notio in genere hoc modo : Notio est rei *imago* mente concepia quā mediante res ipsa cogescitur. Estq; duplex prima & secunda.

XXXI.

Prima est *imago immediate ab ipsa re mente concepta, naturam re prout in se extramentem est, representans* E.g. quando conspicio equm, & ejus imaginem seu speciem ab equo conspecto immediate abstraho, illa *imago abstracta dicitur notio prima.* Et dividitur in *universalē* cuius objectum est *universale.* E.g. *Animal;* & *singularē* cuius objectum est *singulare & individualē*, v.c. Petrus, Paulus, hic *Equis*, hic *lupus*, hic *canis*.

XXXII.

Secunda est *rei imago primis notionibus ex operatione intellectus, per actum comparativum & reflexum, unam rem cum altera comparans supervenientē.* E.g. quādō confero hominē cum equo, leone & asino, video eos convenire in natura animalis, & hoc de illis esentialiter & univocē prædicti, hinc mens mea concipit generalitatem animalis respe*quā illorum, & vocat animal Genus, hominem verò, Equum, Leonem & asinum Species, quāe notiones secundæ appellantur.*

XXXIII.

Has notiones secundas pro triplici artium instrumentalium numero, quarum quædam sunt noēmata ab artificiis excogitata, ut illis in finis sui adeptione tanquam instrumenta inserviant, haud inconvenienter tripliciter dispescimus in 1. *Grammaticas, ad bene loquendum;* 2. *Rheticas, ad bene dicendum;* 3. *Logicas ad bene differendum directas.*

XXXIV.

Notiones secundæ Logice dividuntur in *simplices* quæ alias *incomplexæ* vocantur, & primam mentis operationē dirigūt: & *complexæ* (quæ alias *conjunctæ & compostæ* dicuntur) secundam & tertiam mentis operationem informantur. Hachius *de secundo membro scilicet subiecto;* *succedit tertium, divisio.*

XXXV.

Logica cum Ramo optimè videtur posse dividi
in *Inventionem & judicium*. Quæ divisio non est gene-
ris in suas species; Sed integri in sua membra, quod
probatur tribus modis: *primo*, quia totum hic accipit
essentiam à partibus*. *Secundo* quia, totum scil. logi-
ca non potest dici de inventione & judicio in casu recto,
Tertio, quia hæ partes prædicantur de toto copulativè.

XXXVI.

Bonitas & sufficientia divisionis probatur 1. Ex lo-
gicæ fine & subjecto recipiente scilicet ratione humana e-
jusq; primarijs in differendo muneribus, qvæ absolvun-
tur inveniendo & judicando. In qvovis enim discur-
su instituendo, primo naturaliter de rebus cogitamus,
easq; simpliciter apprehendimus, deinde res inventas
disponimus, ad judicandum. 2. Ex subjecto Logicæ occu-
pante interno scil. notionibus secundis, quarum aliæ
sunt simplices de quibus *Inventio*; aliæ compositæ de qui-
bus *judicium* agit. 3. Ex subjecto occupante externo videlicet
ex rebus intellectui subjectis, quarum aliæ sunt incomple-
xæ quæ terminis simplicibus exprimuntur, ut homo,
currere: aliæ complexæ quæ ex primis illis incomplexis
componuntur, ut homo currit, circa illas versatur *Inven-
tio* circa has *judicium*... 4. Ex legibus bone divisionis, qvia
partes cum toto amicissime consentiunt, inter se verò
dissentient. Hec sunt que de hæc jucunda sed difficultatum
spiritu undiq; referta materia adferre placuit.

Te Deus omnis sapientiae & bonitatis fons, sup-
plicibus & humilimis veneramur votis, ut velis stu-
dia nostra in tui nominis gloriam, Ecclesiae & Reipub.
emolumentum dirigere, successum dare prosperum, e-
ven-

uentum similem, ut sit in hac terrestri Acad. discamus
ut in caelesti Te perfecte cognoscamus, Et sine intermis-
sione laudemus, Et hoc propter meritum filij tui Iesu
Christi, Amen.

COROLLARIA.

I. An Logica ad omnes disciplinas perdi-
scendas sit necessaria? A.D.

II. An Logica sit omnium disciplinarum
prima? Aff.D.

III. An Logica apud omnes sit eadem? A.D.

IV. An notiones secundæ rectè dicantur
Logicæ subjectum & instrumenta? Aff.u-
trunc;

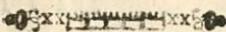
V. An qvicquid est in intellectu sit ens ratio-
nis? N.

VI. An hæ propositiones sint æqvipollentes:
Homo non potest peccare; & homo potest
non peccare? N.

VII. An omnes affectus averruncandi? N.

VIII. An elevatio poli & latitudo loci, item;
complementum latitudinis loci Et complemen-
tum elevationis poli sint æqvalia? Aff.utruq;. Itaq;

Dato uno horum, dantur reliqua.

Bonarum artium simulacrum strenuo sectatori; Politissimo
DN. GEORGIO ELINGIO
Responsario; Patriotæ, fratri & necessario suo, ut
fidelissimo ita & probatissimo.

Gratia rebus inest pulchris, sed maxima linguis,
E quibus appositè verba decora fluunt.
Et tua jucundæ sat gratia cognita linguae,
Laudanda totum conteris arte diem!
Ornatè LOGICES quæ sit natura per ampla
Indicat utilibus lingua diserta modis.
Ritè Deus Temet decoravit dotibus amplis
Nam potis es, Doctis fundere verba Viris!
Gratia tanta viris non est hæc omnibus æqua,
Gratias amor lingua spargitur ecce tuā!
Ingenio questus amor nullo perit ævo,
Inde venit magna laude celebre decus.
Ut penitus pereat spatio si machina Mundi,
Usque manet Doctos gloria parta viros!
Suscipe carmen avans, cen certi pignus amoris,
Sisq; meus semper: nam tuus esse volo!

Tyrsophila de Nicas èvena èπgiyos

GUTMUNDUS IACOBI
LITHOVIUS.

OS(?)S

